

HE 117/2024 vp / Asiantuntijalausunto

Kiitän mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 117/2024 vp).

Patentti- ja rekisterihallituksesta annettua lakia esitetään muutettavaksi. Lakiin lisättäisiin Patentti- ja rekisterihallitukselle uusi tehtävä yritysten digitaalisen taloushallinnon verkoston ohjauksesta ja kehittämisestä. Jatkossa Patentti- ja rekisterihallitus sovittaisi yhteen kehitystyötä, jotta julkisessa hallinnossa ja yksityisellä sektorilla toteutettavat digitalisaatiohankkeet tukisivat reaaliaikatalouden kehittymistä. Lakiin lisättäisiin lisäksi säännös yritysten digitaalisen taloushallinnon yhteistyöryhmästä. Kyse on reaaliaikatalouden kehityksen ja kokonaistavoitteiden etenemisen varmistamisesta. Kokonaisuus on poikkihallinnollinen ja ensivaiheessa erityisesti Patentti- ja rekisterihallitus, Verohallinto, Valtiokonttori, Digi- ja väestötietovirasto ja Tilastokeskus ovat keskeisessä asemassa tavoitteiden saavuttamisessa.

Pidän ehdotettua lakimuutosta välttämättömänä edellytyksenä sille, että Yrityksen digitalous –hankkeessa tehty reaaliaikatalouden kehitystyö voi jatkua pääministeri Orpon hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti yhtenäisenä koordinoitavana kokonaisuutena. Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallituksen tavoitteena on tukea siirtymää kohti reaaliaikataloutta edistämällä muun muassa yritysten liiketoiminnan tositteiden, kuten verkkolaskujen ja sähköisten kuittien, siirtymistä digitaalisessa muodossa eri osapuolten välillä ajantasaisesti ja turvallisesti. Hallitusohjelma sisältää myös muita digitalisaation edistämistä koskevia tavoitteita, jotka liittyvät julkishallinnon toiminnan kehittämiseen. Tavoitteena on tarttua täysimääräisesti uusien teknologioiden ja digitalisaation tarjoamaan potentiaaliin. Esitys tukee myös Digikompassin tavoitteita, joissa yrityksen digitalous on tunnistettu laajemmin digitalisaation edellytyksiä mahdollistavaksi kokonaisuudeksi.

Ehdotettu muutos luo edellytykset yrityksen digitalouden kokonaisuuden näkökulmasta hallitulle julkishallinnon sisäiselle poikkihallinnolliselle yhteistyölle sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden väliselle ekosysteemimäiselle ja avoimelle yhteistyölle. Jos tavoitetta lähdettäisiin edistämään pistemäisesti eri hallinnonaloilla ilman kehitystyön yhteiskehittämiskäytännön, uhkana olisi työn eriytyminen, kustannusten kasvu ja yhteentoimivan toimintaympäristön vaarantuminen. Koordinoidussa muutosten läpiviennissä huomioidaan tavoiteasetannan mukaisesti kokonaisuutena hyödyt sekä yrityksille että julkishallinnolle ja huolehditaan myös erityisesti pienten yritysten mahdollisuuksista digitaalisten palvelujen hyödyntämiseen.

Ehdotuksen mukaan laissa säädettäisiin Patentti- ja rekisterihallituksen koordinoitavien lisäksi yksityisten toimijoiden ja viranomaisten edustajista koostuvasta yritysten digitaalisen taloushallinnon yhteistyöryhmästä. Pidän

tärkeänä, että yhteistyöryhmän asettamisesta säädetään laissa. Kehitystyö vaatii eri hallinnonalojen sekä yksityisten toimijoiden sitoutumista yhteiskehittämiseen yhdessä sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehdotetulla säännöksellä sitoutetaan sekä yksityisten että julkishallinnon toimijoita kehitystyöhön. Toimiakseen yritysten digitaalisen taloushallinnon verkosto ja yhteishallintamalli tarvitsevat toimivan yhteistyörakenteen ja toimijoiden sitoutumisen yhteiskehittämiseen.

Tavoiteltujen hyötyjen saavuttaminen edellyttää muutoksia yrityksiltä, ohjelmistotaloilta ja palveluntarjoajilta sekä julkishallinnon organisaatioilta. Kokonaisuuden koordinointi edellyttää muun muassa tilannekuvan ylläpitoa yritysten toimintaympäristöstä ja digitaalisista kyvykkyyksistä, kehittämistoimenpiteiden tiekartan ylläpitoa, yhteiskehittämistä yksityisten ja julkisten toimijoiden kesken, lainsäädännön kehitystä ja palveluiden varmistamista kaikenkokoisille yrityksille. Patentti- ja rekisterihallitukselle esitetty uusi tehtävä tukee muutosten hallittua ja kustannustehokasta läpivientiä.

Hallituksen esityksessä on kuvattu digitaaliseen taloushallintoon liittyvien investointien tuomia hyötyjä yrityksille ja julkishallinnolle Suomessa. Hyötyjen toteutuminen edellyttää, että digitaalisessa muodossa olevat liiketoiminta-asiakirjat otetaan laajamittaisesti käyttöön yrityksissä ja julkishallinnossa. Lakimuutoksella edistetään tätä tavoitetta. Rakenteisessa muodossa olevia liiketoimintatositteiden tietoja voidaan hyödyntää myös laajemmassa datatalouden käyttökontekstissa, esimerkiksi digitaalisissa tuotepasseissa ja kestävyysraportoinnissa. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, digitalouden edistäminen pistemäisesti eri hallinnonaloilla ilman kehitystyön yhteiskehittämisrakennetta johtaisi kehitystyön eriytymiseen ja puutteisiin yhteentoimivuudessa.

Esityksessä on kuvattu Patentti- ja rekisterihallituksen uuden tehtävän hoitamisen lisäksi myös Valtiokonttorille digitaalisessa eli koneluettavassa muodossa olevien liiketoiminta-asiakirjojen (verkkolaskut, hankintasanomat, eKuitit) käytön kehittäminen ja standardimuotoisen käytön laajentaminen julkishallinnossa ja yrityksissä sekä Verohallinnolle viranomaisraportoinnin hallinnollisen taakan vähentämiseen tähtäävän työn jatkaminen sekä yhteisten tiedonvälityksen ratkaisun käyttöönoton valmistelu. Näillä tehtävillä on keskinäinen riippuvuus ja on tärkeää, että eri viranomaisten vastuulla olevia osa-alueita saadaan edistettyä yhtäaikaaisesti yhteentoimivana hallittuna kokonaisuutena. Yksin Patentti- ja rekisterihallitukselle ehdotetulla yritysten digitaalisen taloushallinnon verkoston ohjauksen tehtävällä ei saavuteta asetettuja tavoitteita ja hyötyjä yrityksille ja julkishallinnolle. Yrityksen digitalous-hankkeen teettämien ulkopuolisten asiantuntijoiden selvitysten mukaan yrityksille ja julkiselle sektorille arvioidaan kertyvän yhteensä jopa yli 6 miljardin euron vuosittaiset säästöt hallinnollisen työn ja kustannusten vähentyessä.

Reaaliaikatalouden vision tavoitteiden ja hyötyjen saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä työtä. Kokonaisuuteen liittyy Patentti- ja rekisterihallitusta koskevien tehtävien muutoksen lisäksi jatkossa myös muita virastojen tehtäviä ja toimivaltaa koskevia lainsäädäntömuutostarpeita sekä digitalouden sisällöllisiä lainsäädäntömuutostarpeita, esimerkiksi tietojen laadun ja hyödynnettävyyden kannalta merkittävä Eurooppa-normin mukaisten verkkolaskujen käyttöä koskeva lainsäädäntö. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kehitystyötä ja investointeja

sekä jatkuvaa ylläpitoa myös esityksessä vuodelle 2025 kuvattujen tehtävien jälkeen. Tämä edellyttää määrärahan jatkamista yrityksen digitalouden kokonaisuuteen myös vuoden 2025 jälkeen, mikä on tärkeää huomioida kevään 2025 kehyskäsittelyssä vuosille 2026-2029.

Kunnioittavasti,

Minna Rintala
Hankejohtaja, Yrityksen digitalous -hanke
Yritykset ja yhteisöt -tulosalue
Patentti- ja rekisterihallitus
029 509 5244
minna.rintala@prh.fi